

FAŠIANGY

Zábavy, oslavy, plesy, sprievody rôznych masiek, obchôdzky, hry a súťaže, bohaté tomboly a samozrejme dobré jedlo - to sú Fašiangy.

Samotný názov pochádza z nemeckého slova Faschang, ktoré má korene v staronemeckom vast-schene alebo fasten-schank, čo znamená výčap a posledný nápoj pred nasledujúcim 40-dňovým prísnyim pôstom pred Veľkou nocou. Vo veľkomoravskom období sa používal výraz mjasopust, ktorý pretrval v Česku doteraz ako masopust. Fašiangy sú obdobím od Troch kráľov do Popolcovej stredy a vyjadrujú prechod medzi zimným a jarným obdobím. Presný dátum nie je stanovený, pretože sa odvíja od dátumu Veľkej noci a ten je závislý od vzájomného vzťahu jarnej rovnodennosti a lunárneho cyklu.

Fašiangové veselé obdobie siaha do dávnej minulosti. Má antický pôvod v slávnostiach, ktoré sa nazývali saturnálie, bakchanálie alebo liberálie, čo boli bujaré zábavy v sprievodoch. Majú svoju podobu do dnešných dní. Fašiangové zvykoslovie nielen na území Slovenska ovplyvnilo časté preberanie a zmiešavanie zvykov z rôznych kultúr. Napríklad zo starofrancúzskych prameňov - „dii parentes“ označujú spomienkové slávnosti na rodičov, ktorým sa kladlo jedlo na ich hroby. Pri týchto obradoch sa používali masky, ktoré znázorňovali predkov, termín „masca“ označoval pôvodne dušu zomretého. K antropomorfným maskám sa pridali aj zoomorfné, ktoré vychádzajú z totemovej a loveckej tradície a mali magicko-vegetatívnu funkciu. Nosenie takýchto masiek zaručovalo istú anonymitu, a preto sa aj v súčasnosti využívajú na pobavenie a zosmiešnenie určitej postavy.

V regióne Považie sa vo vidieckom prostredí slávil Fašiangy veľmi podobne, s malými špecifickými prvkami. Posledné dni od nedele do utorka pred „škaredou stredou“ sa konali krojové a maskové obchôdzky po domoch alebo sprievody. Organizátormi boli mládenci, ktorí s hudbou chodili od domu k domu a tam vytancovali dievky, tie mali pri tanci „vysoko skákať“, aby im narástlo vysoké konope, z ktorého sa bude dobre priať a tkať. Domáci gazda ponúkol mláďencov pálenkou a gazdiná darovala do košíka vajíčka a nastokla na šabl'u kus slaniny. Keď prešli celú dedinu, zakončili deň v miestnej krčme, kde si z týchto surovín mládež mohla spraviť praženicu a začala posledná zábava pred pôstom. Po tancoch ako boli čardáše, cigrpolky, mazurky a rôznych hrách ako „ručníčková“ a „bozkávaná“ bol o pol noci „pohrebný sprievod“ a pochovávanie basy. Išlo o parodovaný pohreb basy (kontrabas alebo aj tuba), ktorá bola položená do koryta a prikrytá bielou plachtou nesená „hrobármi na márach“.

„Farár“, „miništrant“, „organista“ a „trúchliaci“ kráčali za truhlou a „farár“ – najlepší rečník z obce na vyvýšenom mieste začal s pohrebnou rečou. Vo vtipných veršoch pospomínal na udalosti, ktoré sa v obci stali za uplynulý rok a plynule prešiel k rozlúčke so samotnou basou. Fašiangové obdobie sa symbolicky ukončilo odchodom pohrebného sprievodu do inej miestnosti a všetci sa pobrali domov.

Vo fašiangovom období sa zväčša konali aj svadby, bolo to obdobie veselí ale aj zakáľáčiek. Množstvo mäsitých výrobkov, sladkého pečiva a vaječných pokrmov malo dostatočne zasýtiť pred nasledujúcim 40-dňovým pôstom a pokáním.

Dnes sa fašiangy oslavujú vo všetkých spoločenských vrstvách, na vidieku aj v mestách. Môžu mať rôznorodý charakter. V mestách sú to hlavne plesy a bály, ktoré nadväzujú na plesovú sezónu a predovšetkým na tematické, maskované plesy, nazývané karneval. Na dedinách sa fašiangy oslavujú tradičnejšie. Členovia rôznych spolkov – napr. hasiči, futbalisti, kluby dôchodcov, folkloristi, zástupcovia kultúrnych komisií obcí preoblečení do kostýmov a masiek organizujú tradičné obchôdzky, navštevujú domácnosti, za odmenu dostávajú pohostenie a deň končí zábavou.